

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díjja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

A vallásos ábránd korlátai.

Valahányszor a korszellem szabadabb szárny-ütése éreztetik, a róm. kath. egyház sérthetlensége felett aggodalmait azzal siet a világ előtt eltakarni, hogy — szervezetének évezredes fegyvertárába nyulván — előkeresi azon védeszközeit, melyekről hiszi, miszerint felmutatásukra a felfogása folytán tévelygő korszellem tekintélyének számolya előtt térdre borul. Napjainkban ugyanis, midőn a közlekedés eszközeinek bámulatos kifejtettsége csodás tarka érintkezésbe hoz egyéneket és népeket, lehetetlenné vált magának a hatalmas róm. kath. egyháznak hiveit korunk új, a papismus tanaival számtalan ponton összeütközésbe jövő eszméi, meggyőződésai és nézetei befolyásától oly mértékben megóvni, mint azt hajd antan teljes virágzásának korában tehette. Minden, mit tehet, abban áll, hogy az új kor eszméire átokzáport hullat és híveit arra figyelmezteti, hogy a mennyire a gyakorlati élet viszonyai csak engedik, őrizkedjenek a más vallásbeliekkel, különösen a veszedelmes protestánsokkal való közlekedéstől, mert azok, jelesül az utóbbiak, róm. kath. szempontból mérges járványként tekintendők.

Ily uton jár egy nagy gonddal és bő róm. kath. tudományossággal szerkesztett cikksorozat, mely a „Religió“ ez évi 7., 8., 9., 11. és 12. számaiban „Katholikusok nem katolikusokkal a szent dolgokban való közlekedéséről“ (Communicatio in sacris)-féle cím alatt jelent meg.

Ismervén a jelenkori nézetek áramlatát r. kath. körökben is, kötve hiszem ugyan, hogy a beható fejtegetés a mai kosmopolitikai irányú gondolkodás mellett elszigeteltségre tudná birni a józan római kath. laikust és arról volna képes meggyőzni, hogy a nemkatholikusokkal való érintkezése üdvözülhetését okvetlenül károsítja. Mégis azon véleményben vagyok, hogy protestáns álláspontunkról a kérdéses cikksorozatot hallgatással mellőzni már csak azért sem lehet, mert az egész súlylyal zengi el

ama régi ismeretes dallamot, mely szerint a római kath. egyház az egyedül igazi és egyedül üdvözítő mi által maga és a nem római katolikusok köz, újra megerősíteni igyekszik azon ódon válaszfalatt vallásos ábrándjának ama korlátját, melynek neve: *eretnekség*. De szólanunk kell azon okból is, mert a róm. kath. egyház sem a végetlen számú pogányságot, sem a tekintélyes hatalmú keleti egyházat nagyravágyó perlekedéseivel nem igen szokta háborgatni. Amazt nem, mert annak megtérítése amugy is csak az isteni gondviselés től függ; emezt nem, mert bő tapasztalattal bir, hogy ama szakadást, melynek előidézésére hosszú századokon át tartó, mindenféle képzelhető és nem képzelhető ábrándok miatt folyt czivakodások után a tizenegyedik században elegendő volt egy kis kovász miatti véleménykülönbség, ismét összeforrasztani képtelen maradt.

A mi legmélyebben fáj a róm. kath. egyháznak, mit feledni nem tud, a mit az életből kitörölni szeretne minden áron: az a XVI-ik századbeli epochalis esemény, mely még ellenségeinél is a „reformatio“ nevet vivta ki magának. Annál inkább, mert ezen esemény a róm. kath. egyház mély hanyatlása és elerkölcstelenedése következtében keletkezett s annak szigorú birajaként mai napig sem szünt meg az emberiséget arra figyelmeztetni, hogy a róm. keresztyénség nem a Krisztus keresztyénsége. Ennélfogva miénk a dicsőség a róm. kath. egyház szemében a szálkát képezni, miénk, kik nem hiuságból, hanem a történelmi igazság értelmében mondhatjuk, hogy a földkerekség népeinek előhaladottsága és tudományos műveltsége protestáns eredetű és szellemű.

Természetes tehát, hogy mind azon nyilak melyeket a róm. kath. egyház táborából kilövel a más vallásbeliekre, első sorban nekünk protestánsoknak vannak szánva. Reánk ezélez, ha oly romlott emberekről szól, kiknek gonosz akarata ép oly bő, mint kárhozatos forrása mind ama lelki vesze

delemnek és csábitásnak, melytől a „Religió“ egyháza híveit a szóban levő cikksorozata által is távol tartani törekszik.

Különben valódi örömeinkre szolgál, ha a kérdéses cikksorozat kiemeli, miszerint a róm. kath. egyháznak legnagyobb botrányára van a modern jogállam felekezetenélküli jellege, melynélfogva az állam minden vallásfelekezettel szemközt közönyös álláspontot foglal és nemcsak minden hitvallást megtilt, de oltalmában is részesít, és így, a vallási formák soktéleségét biztosítva, egyuttal minden polgárnak korlátlan hit-, lelkiismeret- és vallásszabadságot biztosít.

Bárcsak tenné ezt hazai kormányunk is teljes mértékben úgy, mint azt a jelenkor nézetei és szükségai jó idő óta eléggé hangosan követelik és sürgetik. Olykor-olykor történik ugyan egy intézkedés, mint a minap is Kornya Mihály nazarénus próféta ügyében, mely arra figyelmeztet bennünket, hogy senkinek jogában nem áll, valakit vallási meggyőződésében háborgatni. Mégis fennmarad azon óhajításunk, hogy a kormány ezt fontosabb esetekben is tenné hasonlóképen, különösen a hol ezt a magyar haza fennállása és műveltsége körül szerzett érdemekben gazdag protestáns egyházunk megérdemelne.

Hogy a róm. kath. egyház emez óhajításunkat nem oszthatja; hogy a „Religió“ hangsúlyozza, „miszerint egyháza a modern jogállam érvényességét el nem ismerheti, mert létjogával homlokegyenest ellenkezik, mert ez tagadása volna az egyház által hirdetett ama megdönthetetlen igazságnak, hogy nincs üdv az igaz egyházon kívül és hogy ezen igaz egyház a kath. egyház;“ ezt nekünk még a szendelelkű VIII. Pius is tudomásunkra adta 1830-ban „Firmissimum nostrae religionis dogma, quod extra veram catholicam fidem nemo salvus esse potest.“ De a reformatio óta már közel négyszáz év mult el és 1830-óta is a józan tudomány és vallási felfogás oly óriási haladást tettek, hogy méltán furcsának tűnhetik fel, ha a „Religió“ ez időszerint például a következő nyilatkozatokat teheti: „A r. kath. egyház csak a *logika* szigorú követelménye szerint cselekszik, midőn minden egyéb vallást és felekezetet *elvet* és *kárhoztat*, és nem tanítja az úgynevezett vallási, hitágazati türelmet, mely nem egyéb mint az emberekhez oly annyira méltatlan hitközönyösségnek szülő anyja és azon már többször kárhoztatott tévelyeknek elismerése, melyek szerint: „Az emberek bármely vallás gyakorlatában meglelhetik az örök üdvösségre vezető utat... Továbbá: „Mind e mellett

a róm. kath. vallás mégis a szeretet és igazság vallása.“ És végre: „Ne adjátok a szentet az ebeknek és ne hányjátok gyöngyeiteket a sertések elé, netalán eltapodják azokat lábaikkal és megfordulván, szétszaggassanak titeket.“

Ha ezen nyilatkozatok tartalmát párhuzamba hozza az ember, önkénytelenül megáll az esze és azon tünődik, nem akar-e gúny lenni, midőn ily gondolkodás „*logikának*“ neveztetik? Avagy lehet-e ott szeretetről szó, hol a kárhoztatás a főczél? Képzeltető-e ott igazság, hol az önzés és szükkeblűség minden objectivitást lehetetlenné tesz?

Nem, és ismét nem. És pedig azért nem, mert minden és kivált a vallásos ábrándnak átka az, hogy míg egyfelől világhódítóknak tartja magát, másfelől gyarlóságának korlátait maga állítja fel saját és másoknak meggyőződése között, és minél inkább erőlködik emez ábránd érvényességét az emberiségre reá erőszakolni, annál magasabb és erősebb lesz ama válaszfal, mely azt a józan gondolkodásuaktól elzárja.

(Vége köv.)

Bierbrunner Gusztáv.

A vasárnap kérdése nálunk és a lordok házában.

E „Protestáns Hetilap“ legközelebbi, május 22-ikén megjelent 21. számában közölve van miniszterelnök ur ő excellenciájának, mint belügyminiszternek nagyméltóságú báró Vay Miklós urhoz intézett, a vasárnap megszentelése tárgyában a konvent által tett felíratra adott válasza vagy leírata, mely kijelenti, hogy a felíratban már említett 1868. LIII. t. cz. 19. §-sa értelmében, miszerint „vasárnapokon minden nyilvános és nem elkerülhetlenül szükséges munka felfüggesztendő,“ a közigazgatási hatóságok elutasíthatlan kötelességei közé tartozik az idézett t. cikkben megjelölt korlátok között, a vasárnapok és ünnepnapok megtartása felett örködni, hozzátévé, hogy ha a tisztviselők vagy előljárók a törvényes intézkedést meg nem teszik, feljebb jelentés esetén, a törvény rendeletének mindenkor érvény fog szereztetni.

De közölve van a magas leíratra T. által nyomban tett azon velős megjegyzés is, hogy ez aligha kielégíti azokat, kik a vasárnap és ünnepnapok megünneplése iránt *komolyan* és *bensőleg* érdeklődnek; és hogy *a mi hazai viszonyaink között* oly *közvetlen* intézkedés lett volna óhajtandó, mely szerint a vasárnap megrontását kellőleg *figyelmezn* a polgári hatóságoknak legyen *kötelességök* stb. És e megjegyzés szerintem mást nem jelent, mint hogy a felíratban kért és óhajtott czél: a vasárnapi munka beszüntetése elérve éppen nincs.

A mint az érintett magas miniszterelnöki leíratot s az arra tett megjegyzést elolvastam, eszembe jutott egy másik (már csak volt) hatalmas miniszterelnöknek, Beaconsfield lordnak, a mi konventünk felíratában kifejezett kérelem s óhajítás szellemével ellenkező, a lordok házában mult évi május hó elején tett, az angol vasárnap megszentelésének elgyengítő módosítására czélzott indítványt megtámadó és megdöntő beszéde. — Legyen szabad ezt itt alkalmilag közölni.

A hatalmas lord miniszterelnök beszédét, a fentirt cím alatt a „Genfi Napló“ (Journal de Genève) után, az ugyancsak Genfben megjelenő Bulletin Dominical múlt évi augusztus 13. és 14. együttes számában így adja elő:

„Thurlov lord a lordok házában felvetett egy indítványt, miszerint a londoni muzeumok vasárnap a közönség számára nyitassanak meg.

„Ezen javaslatnak vagy indítványnak csak egyszerű felemlítése is különösnek tetszhetik azok előtt, kik az angol vasárnap törvényes megtartása szigorát nem ismerik. De a mi még megfoghatlanabbnak fog látszani a continens olvasói előtt, az, hogy a Thurlov lord javaslata 67 szóval 59 ellen, azaz 8 szótöbbséggel visszavetett.

„Derby lorddal — mond a Genfi Napló londoni tudósítója — egészen úgy vélekedem, hogy a muzeumok megnyitása vasárnapon a munkások felvidítésére és oktatására nagyon hasznos lehetne, a nélkül, hogy a legpuritánabb vallásos érzelmeket legkevésbé is bántaná s az isteni szabályokat vagy parancsokat csorbitaná: azonban figyelembe kell vennünk, hogy e vitaszót Beaconsfield lord mondotta.

„A miniszterelnök a rendszabály pártolónak minden okaikba belenyugodott. Nem vallásos bizottság kérdés ez, nem azon osztály közönyössége, melynek módjában van a hét bármely napját választani a muzeumok látogatására, nem is az állam rossz akarata az, mely a jelen kérelmet visszaveti, hanem egyedül egy nagy társadalmi tekintet, egy nagy parancsoló szükség, hogy a munkás osztály anyagi és erkölcsi jólléte megoltalmazassék.

„A nélkül, hogy a vasárnap vallási jellemét érintené az állam, mely az ide vonatkozó vizsgálódásokba nem bocsátkozik, elismerte annak szükségességét, hogy egy nyugalomnapja legyen azon munkás osztálynak, mely a polgárság végetlenül nagyobb részét teszi. E nyugalmi nap ma általában el van ismerve és megtartatik, egészen megszokott dolog, nincs ellene semmi szó, az egész világ vagy legalább az igen nagy többség meg van elégedve. Már a jelen mozgalom indítóinak óhaját megelőzőleg, a parlament évenkénti négy szünetét engedett a munkások javára és „Bank-Holidays“-t. Ezen felül a törvényes szokás ötvenkét fél szünetnapot adott a dolgozóknak, miszerint munkájukat szombaton délután egy órakor félbenhagyják.

„És ily körülmények között történik az, hogy önk megakarják nyitni a continens népei sebje előtt a kaput, a vasárnapi munkát, mely alatt a munkás népség, főképp a hivataloknál alkalmazottak mindkét nemű számos osztálya csak csenevész, azon eredménynyel, melyről tudva van, hogy mi hatással van a népség szaporodására.

„Ha a muzeumok vasárnap megnyitottnak, ez annyi, mint az alkalmazottakat megszorított munkára kárhóztatni és megfosztani őket azon örömtől, hogy egy hétből egy napot családjok körében töltsenek. — De meg ezek az állam alkalmazottai, mely állam elég gazdag és elég bőkezű, hogy nekik vasárnapjuk helyett egy hétköznapi szünetnapot adjon.

„Azonban, ha a muzeumok megnyitottnak, a színházak és kávéházi dallestélyek, azután a raktárak, boltok, majd a műhelyek megnyitását fogják követelni a szabadság ürügye alatt; és a vén Anglia oda jut, hogy meg fogja látni, miszerint munkás osztályainak nagyobb része mint fog kizsá-

mányoltatni azon hirtelen meggazdagodni vágyó kevés számú emberek által, a kiknek a jelen indítvány, elfogadtatása esetén, azon jó szolgálatot tenné, melyet régóta várnak: megszabadulva látják akkor magukat a vasárnap törvényétől, mely oltalmazza azokat, a kiket ők, a nélkül, hogy szükségük volna rá, szolgálataikra alkalmaznának.

„Ha hosszabban adtam elő önöknek az angol vasárnap szigorú megtartása mellett ezen okokat, az azért van, hogy némi részben megfeleljek azon gyakori szemrehányásokra, melyeket a vasárnap törvényes megtartása ad azon idegenek szájába, kik Angliát meglátogatják.

„Ha Páris s Európa más fővárosai nagy raktárainál alkalmazottak s a divátárosok, ruhakészítők és azon nők előtt, kikről a műhely vasárnapon is elvonja férjeiket, a nélkül hogy a háztartásra valami jót eredményezne, ha ezek előtt a kérdést ily szavakban tennék fel: nagyot lehetne rá tenni, hogy ezen emberek nem találnák az angol vasárnapot oly nevelésesnek, mint mondani szeretik.“

Eddig a Bulletin Dominical. Nem lévén semmi szükség, de nem is akarván e beszédre viszonyító megjegyzést tenni, csak azon észrevételre szoritkozom, miszerint a hatalmas lord a vasárnapi nyugalom pontos, azaz angolos megtartását társadalmi nagy szükségességnek tekinti s beszéde oda irányul, hogy teljesítve legyen, szigorúan megtartassék amaz isteni parancs: „ne tégy akkor semmi dolgot.“ De a vasárnap megszentelésére a continensen Helvétziában régen alakult s már nagy „Nemzetközi szövetség“ kifejlett társaság is, ha nem épen angolosan is, de mindenek felett oda törekszik, hogy a vasárnap legyen: nyugalom napja; hogy minden munkások, foglalkozzanak azok bármely téren, senki által és semmi ürügy alatt dolgozásra, foglalkozásra se ne édesgettetessenek, se ne szoríthatassanak; sőt ne engedtetessék meg akkor semmi nyilvános, másokat sértő, zavaró vagy kisértő foglalkozás vagy zajos, rendezett mulatozás vagy gyülekezés. És bár a társaság nevében benne van s mint végcélra oda törekszik, hogy a vasárnap a szó teljes értelmében megszenteltessék: a templomok vasárnap áhitatoskodókkal megteljenek: még is törekvése egész egyenesen oda irányul, s azt sürgeti s munkálja, hogy: vasárnapon a munkától s bármely foglalkozástól mindeaki védve s megóva legyen, tudván s természetes is lévén, hogy ha ez megtörténik s e mellett a rontó, elszórakozásra hívó helyek, korcsmák stb. ekkor meg nem nyílnak: a végcél, a vallásosabb egyháztagok serkentő s intó példája s a lelkipásztorok hívsége és búzósága folytán elmaradhatlanul el lesz érve: a közönséges istenisztelet gyakoroltatni fog. Egyenesen ez ömlik el Lombard Sándor urnak, a vasárnapot megtartó „Nemzetközi szövetség“ derék elnökének a múlt évi szept. 9. 10-ikén Bernben tartott második vasárnapi nagy congressust megnyitó szép beszédén,*) melyet, kinyomatása után, tőle én is megkaptam. E beszéd elején ugyanis felemlíti elnök, hogy egy idegen lap, az „Independance belge,“ miután méltányolta, úgy ahogy a vasárnapot megtartó társaság törekvését, azt veti annak szemére, hogy a hirdetett emberbaráti rugók megett célja az, hogy „üres diplomákat megtöltsék.“ Mire ő, az elnök így felel: Igen, valóban az a mi gondolatunk és végcélunk. . . . Azonban e kitünő beszédről itt többet nem szólok, mivel

*) Ez igen csinos kiállítású beszéd czime: „A vasárnap nyugalma és megszentelése a társadalmi rend és jólét alapjai.“ Megnyitó beszéd. Lombard Sándor által. 14 8-adrétű lapon. Bern-Genf. 1879.

azt bár rövidletben, de mégis elég bőven megismertetni szándékozom, ha jut annak e becses lapban hely.

A magas miniszterelnöki választ vagy leiratot tekintve pedig, az az én igénytelen nézetem szerint, a vasárnap czéljához juttatásunkra nagy horderejű vagy hathatós segítő lehet. — Azt mondja ugyanis az, szinte emphatic, hogy a *törvényes* intézkedések meg nem tétele s *feljelentése* esetén „a törvény rendeletének *mindenkor* érvény fog szereztetni.“ Innen folyólag szerény véleményem szerint (nem lévén nálunk a külföldiekéhez hasonló vasárnapi társaság) a konvent vagy az egyházkerületek vagy azok elnökei, szóval az egyházi főhatóságoknak fel kellene szólítani „a fellebbvaló hatóságokat,“ hogy az illető törvényt, köteleességek és rendeltetések szerint, hajtassák végre. — A mi ezen, a magas válaszra támaszkodó felszólítás után, kétségen kívül megtörténék, mert alig lehet fel is tenni, hogy alkotmányos országban, országos törvény, épen arra rendelt törvényes hatóságok által még akkor is, ha arra felsőbb törvényes utasítás nyomán felszólítatnak, végrehajthatatlanul maradjon. Sőt a törvény végrehajtása vagy „a törvényes intézkedés“ minden felszólítás nélkül is mulaszthatlan kötelessége volna minden törvényes „fellebbvaló hatóságoknak;“ mert különben mire való az országos törvény oly nagy apparatussal való meghozása?! Nem egyéb volna az akkor, mint haszontalan, gúnyos és siralmas, bár nagyszerű komédia. Sőt „a fellebbvaló hatóságoknak“ logikai kötelességek, folytonos ellenőrzésül, a törvény miként történő folytonos végrehajtásáról, az azzal megbízott alantabb álló tisztviselőktől, azoktól, a kik arra rendeltettek, hogy a *törvényt megtartsák s másokkal is megtartassák*, időről-időre pontos és hű jelentéseket kivánni. És ha ez megtörténik s ez által „a törvény rendeletének mindenkor érvény szereztetni fog“: akkor e részről a vasárnap megtartása már jó részben teljesül. De vannak egyes községek, például, mint hallom a szomszéd Félegyháza (Biharmegyében) a hol a derék előljárók, minden felsőbb utasítás nélkül haladnak már ez uton, midőn a vasárnapi munkálkodást erős bírságbüntetéssel tiltják s korlátozzák.

Azonban a törvény végrehajtásánál jöhet elő egy nagy akadály, annak meghatározásában, hogy tisztán mik a nem elkerülhetetlenül szükséges munkák; vagy mikor áll elő vasárnapon az elkerülhetetlenül szükséges munka, az oly munka, melyről vita nélkül méltán el lehessen mondani (mert ezt szokták idézni): „A juh a veremben van.“ Hoc opus, hic labor est. Talán nálunk, főképp falukon elég volna egyelőre a mezei munkákat: kaszálás, gyűjtés, hordás, földosztás stb. vasárnapon teljesen elkerülhető és így erősen betiltott munkáknak nyilvánítani s tenni.

Kis-Marja, 1880. május 25.

Könyves János.

A dömesztikáról.

(Vége.)

Részemről S—s-nek tervét — visszautasítva magamtól az önzés vádját — nagyon önzőnek is tartom s úgy itélek, hogy annak is az az oka, mert az adatokra nézve nem tájékozta magát kellőleg. Ugyanis felhozza ő, hogy mennyire nem igazságos, hogy egyes kis községben vannak egyháztagok, kik 40—50 frt egyh. adót fizetnek; és midőn ezen segíteni akar, azt mondja: vegyünk hát a nagyobb, erősebb

községtől, mert az erős grámolitani tartozik a gyengét. De azt nem tudja, hogy ezekben a nagyobb községekben is van eset rá, hogy birtok-aránylagos adózás fogadtatván el, a legfelső osztály adója felmegy 90—100 frtra, és ezt meg épen ezek a nagyobb birtokosok tartják igaztalanoknak. Épen ezért ritkaság is az, hogy valamely egyházban mereven keresztül vitetett volna a birtokaránylagos adózás. Nem egyeztek bele, igaztalanoknak tartották, hogy a mindnyájunk által egyfőrmán használt s gazdagra és szegényre ugyanazon jókat árasztó intézmények fentartása végett egyiknek terhe egészen levétessek, másiké megsokasítottassék. E helyett a *mérsékelt birtokaránylagos* kivetést fogadták el, meghatározták a minimumot és maximumot, melyen alul s melyen felül nem vethető az egyházi adó. — Így tettek Debreczenben is az ingyenesiskolázási pótlékkal, meghatározván az adóforintok utáni 5%-et, de 15 frton felül senkire sem vetik. Így van ez Szoboszlón is, hol a legszegényebb emberre, kinek királyi adója van, legyen az özvegy vagy nem: kivetnek 20 krt, 20 liter búzát, 20 liter árpát, a mi a terményérték változása szerint 1.80, 2.40 frtot ér. És ennyit fizet valami 1400 adófizető, kiknek 1 frttől 5-ig van királyi adójuk. De a legfelső osztály csak 1.40 frtot, 125 liter búzát, 125 liter árpát fizet, pedig mily roppant aránytalanság van a két összeg s az illetők birtokos és birtoktalan volta között?

Én tehát részemről egy oly közpénztár létesítését, mely egy központban kezelve — fizetne *minden* egyházi hivatalnokot, nem tartok létesíthetőnek. — Ugy járna az, mint az állam pénztár, melynek a kiadásokat teljesítenie kellett, akár van benne valami, akár nincs, örökös deficitel kell küzdenie. Az egyház hivatalnokai sem kérdenék akkor: van-e a pénztárban, vagy nincs? A kalendariumra hivatkoznának csak, mely minden hónap vagy évnegyed első napját mutatja s vajjon a közpénztár mondhatná-e?: várjatok! mint azt egy helyi gondnok gyakran mondja a helyi hivatalnokoknak. Nem is vezetne czélhoz, mert a nagy egyházak nem segíyezhetnék a kicsinyt, hanem még nekik kellene a segítség, mai hiányaik pótlására. És igazságtalan volna, mert az olyan egyházakat sújtaná, melyek a tartozáson felül alapot teremtettek s az oly 3—5 ezer népességű községeket, melyeknek kevesebb a szükségletük, mint meny nyien vannak. (Ilyenek lennének nálunk: Szová, Nádudvar, Szt.-Mihály, T.-Dob, T.-Lök, Hadház, P.-Ladány, Földes.)

A nélkül tehát, hogy az egész, ma életben levő rendszert megváltoztassuk, csak úgy segíthetünk helyzetünkön, ha *segélypénztárt* állítunk, mely a nyomasztó sorsban levőket felemelje, a szükséggel küzdőket kiségitse.

És már épen ennek létesítésére nézve sokat gondoltam a felett, vajjon bizonyos mennyiség kivetésével teremtessek-e meg az alap, vagy pedig olyanforma adakozással, mint a tiszántúli segélypénztár alakult. Megvallom, hogy a kivetéstől félek; és pedig nem azért, mert az adószerű kivetés s így adóemeléstől tartok, hanem azért, mert bármi névvel nevezendő kivetéshez kulcsot kell keresni, a kulcs pedig sohasem lehet kifogástalan, egy vagy más oldalról támadástól ment. — De másfelől a jó indulatra sem bíznek csupán; mert egy helyt eszközöl valamit a buzgóság, más helyen nem, s megtörténhetnék, mint a szabadságharc alatt, hogy ezekkel rendelkező egyén vagy egyház tenne fel két garast az ur oltárára.

Találtam egy középutat; mely míg egy felől kellő feltüntetője lenne a hívek buzgalmának, másfelől megmentené az elvet s nem kivetés, de közadakozás útján hozná létre a segélypénztárt.

Vehette észre ugyanis az olvasó, hogy egyházmegyénkről adott ismertetésben minden egyes egyháznaknál feltüntettem az egy-egy évi *perselypénzt*. Meg is osztottam azt mindenütt a lelkek számával, hogy tudhassam magam s tudhassa az olvasó, mi esik abból egy lélekre.

Ime egyházmegyénk némely egyházában meghaladja az az 1 krt, míg a másikon 0.08 kr. esik egy lélekre. — Átlag azonban még is 0.60 kr. jön ki végeredményül s egy évi összeg 612 frt.*)

Távol állok attól, mintha ezt kedvező tüneménynek tartanám. Elmondhatom, hogy a végeredményt én sem ennyinek képzelém. — De vegyünk csak a mi egyházmegyénk templomba járásáról s perselyéről mértéket egész egyházkerületünkre s egész egyházegyetemünkre, úgy fogjuk találni, hogy a végösszeg egyházkerületünkben 4920.67 frt; egész egyházegyetemünkön pedig (csak 2 millió ref. lelket véve is) 12 ezer frton felül kell annak lenni.

Azt mondhatná az olvasó, hogy azok után, a miket cikkem elején olvastott, miket belőle tapasztalt, végeredményül nem azt várta tőlem, hogy óriás mérvű szükségünkhöz évenkénti 12 ezer frtről tegyek ajánlatot. Micsoda ez összeg csak magának a tiszántuli egyházkerületnek, melyben 250 körül van az oly lelkesi állományok száma, hol nem megy az évi fizetés 600 frtra s bizonyára van ugyanannyi tanítói állomány, hol nincs meg a minimum 300 frt fizetés.

Szó sincs róla, hogy 12 ezer frt, a mi egyházegyetemünk szükségleteire csekélység. De *mustármag*, mely fáva növekedhetik. A templomi perselypénzeknek a segélypénztárra felajánlása még nem zárja ki a másnemű gyűjtést, sőt egyenesen kötelez rá, egyenesen felhív arra, hogy évenként keressük meg *urainkat* is az áldozatra, az adakozásra. Ama 12 ezer frt a *nép* áldozata lenne. Az lenne pedig azért, mert a nép még eljárogat a *templomba* s filléreit *oda rakja a templom perselyébe*. A „korunk vallástalanságáról,“ a „templomok üres voltáról“ stb. írott cikkek mind arról győznek meg, hogy ugynevezett uraink kerülnek a templomot; de azt hiszem, hogy templomon kívül meglehetően őket győzni a felől, hogy a mint a templomba járó szegény elvitte vásárnaponként a maga 1/2 krajczárját az egyház oltárára, úgy ő is, ha még keresztyén: adja meg 52 1/2 krajczárját önkényt, mintha a templomba eljárna.

Ezt azonban egyeseknek bajos volna kezdeményezni. — Felülről kellene megtenni az első lépést az által, hogy ne utaljanak ezután semmi segélyezést a perselyekre. A buzdítások azért megtehetőek s ha „egyházi közszükségeket hirdetünk is, bejövend, mi bejöni akart épen úgy, mint ha ama cím helyett valamely segélyezendő egyházat hirdetünk.

Ime nyájas olvasó! e domesztikáról szólván, képet nyújtottam egyházmegyénk jelen állásáról; alapot adtam arra nézve, hogy mit kell tudnunk, ismernünk, ha a domesztikáról akarunk beszélni s annak ügyén lendíteni. — Adott tervemre tudom nem kevesen lesznek, kik azt mond-

*) Utólagos értesülés szerint T.-Dadán az 187%-ik évi perselypénz nem 6 frt 30 kr, hanem 10 frt 81 kr. volt s a végeredmény 587 frt 48 kr.

ják: mily együgyü, mily kicsinyes! De meg vagyok győződve róla, hogy az, ki úgy fogja ismerni egész egyházegyetemünk állását, szükségzeit s erejét, mint azt én már hivataloskodásom helyén, egész egyházmegyénkben, sőt egyházkerületünk egy nagy részében is ismerem: nem fogja tervemet kicsinyleni; hanem azt mondandja: „Ez a mustármag, melyből egykor terebélyes élőfa leend.

Zsigmond Sándor.

A hód-mező-vásárhelyi reform. főgymnázium tanári karának észrevételei a „Tiszántuli reformált középiskolai tanári egyesület“ központi bizottságának a legújabb miniszteri tervre tett megjegyzéseire.

(Vége.)

3. A latin nyelvénél úgy a tanóra mennyiségének, mint a tananyagának a központi bizottság tervezete szerint való beosztását helyeseljük. Még csak azt óhajtanánk, hogy a 3-ik és 4-ik osztálybeli növendékek gyermekies kedélyéhez, lelkiületéhez nagyon alkalmas, erkölcsi irányuknál fogva nagyon becses, mert képző hatású Aesopus-féle Phaedrusi mesék, mint ezt a francia gymnáziumokban teszik, vétetének föl ezen osztályok latin nyelvi tananyaga közé. A könyv nélkül tanulatást szintén helyeseljük.

4. A görög nyelvre nézve teljesen elfogadjuk a központi bizottság véleményét.

5. Német nyelv. A tananyag beosztását tekintve, jobbnak gondoljuk az állami mellett maradni. Német irodalomtörténetet tanítani oly növendékeknek, kiknek nagyobb részével az olvasmány fordítottása, tartalmának pusztá megértetése is sok nehézségbe és fáradságba kerülő munka, nem tartanók célravezetőnek. Ezt tehát mellőzni kívánjuk. A tanóra mennyiségének megszabását pedig így gondoljuk leghelyesebbnek: a harmadik és negyedik osztályban 4-4, az ötödik, hatodik és hetedikben 3 óra, a nyolcadikban 2 óra. Az alsóbb osztályokban a tanóra szaporítását e tárgynál azon célból kívánjuk, hogy a tanítványok az alaktanban minél jobban megerősödhessenek; az utolsó osztályban pedig a tanórának egygyel kevesebítését azon tekintettel indokolhatjuk, hogy ezen osztály növendékeinek az érettségi vizsgálatra készüléshez kellő időt kell engednünk.

6., 7., 8. A történelem, földrajz és természetrajzra nézve teljesen egy véleményben vagyunk a központi bizottsággal.

9. A természettanra nézve az állami tanbeosztást részünkről helyesebbnek találjuk, azon megjegyzéssel, hogy a 8-ik osztályban ezen tantárgy tanítására kiszabott 5 óra maradna meg. A 3-ik osztály tantárgyai közé a physika felvételét nem találjuk szükségesnek; részint azon elv megtartása végett, hogy ugyanazon tárgy ne ismétlődjék, részint azon okból, mert a központi bizottság által javasolt órarmennyiséget különben sem tarthatjuk elégnak a cél elérésére; részint azon nézetből kiindulva, hogy a kilépőknek, mint kisebbségnek érdeke nem vehető annyira tekintetbe, mint azoké, kik tanulmányaik folytatása végett bennmaradnak.

10. A matematikára, geometriára és a szabadkézi

rajzra nézve a központi bizottság véleményét tanártestületünk is magáévá teszi.

11. A philosophia propaedeutika tananyagának a miniszteri tanterv szerinti való beosztása helyett, a mely szerint ugy a gondolkodástan, mint a lélektan kizárólag a 8-ik osztály számára tüzetik ki, helyesebbnek gondoljuk a régebbi beosztást, hogy t. i. a 7-ik osztályban, a psychologia s a 8-ikban a logika 2—2 órán taníttassék. Lehetetlen ugyanis az egyetemi tanárok részéről már több ízben hangoztatott azon panaszt is figyelembe nem venni, hogy a gymnáziumokból a bölcsészeti szakra átlépett tanítványok közül sokan nem bírnak e tárgyakban a legszükségesebb alapismeretekkel, melyeket az egyetemen tovább kellene fejleszteni. Ha már most mindkét tanág az utolsó évre hagyatik, tapasztalásunk mutatja, hogy a kiszabott három órán ezen elvont, nehezen felfogható ismereteket sebtiben adni elő, ilyenekre általában véve amugy sem valami fogékony tanítványainknak, a sikert sokkal inkább kockáztató foglalkozásnak tartjuk, mint ha külön két órán s összesen négy órán át taníttatnánk. Magának a philosophiai műnyelvnek megértetése, ugy hogy az általok jelzett fogalmak a tanítványoknak valóban lelki kincsévé váljanak, sokkal több nehézséggel jár munká, hogysen a gyors haladás folytán, melyre mindkét tanágnak oly kevés óraszámval az utolsó évre szoritása kényszerit, pusztá, üres hangokként ne csengenének a tanítványok emlékezetében vagy épen mindenestől le ne törlnődnek annak táblájáról; mert nem fordíthatott kellő gond és idő arra, hogy e fogalmak valódi élő ismeretekké idomulhatnának át lelkökben. E philosophiai műnyelvbe, ezen logikai alakokba a célhoz képest épen ugy be kell, nézetünk szerint, gyakoroltatniok a tanítványoknak, mint például a classicus vagy más idegen nyelvek alaktani alapismereteibe. Vegyük figyelembe végre azon eléggé nyomós tekintetet is, melylyel a 8-ik osztály növendékei iránt lennünk kell; a kiket, hogy az érettségi vizsgálatra sikeresen készülhessenek, nem tartjuk tanácsosnak oly sok és nehéz tárgyakkal teljesen elhalmozni. — Az ajánlottuk beosztásnak egyik oka és célja egyszersmind e nehézségen is segíteni.

12. A tornászatot a testi erő és ügyesség fejlesztésére, továbbá az egészségre és hasznos időtöltésre való tekintetből a hat alsó osztályra kiterjesztendőnek gondoljuk.

13. Az éneklésre a központi bizottság által felhozottakat általában véve helyesejűk ugyan; megengedhetőnek tartjuk azonban, hogy e tekintetben a helyi viszonyok irányadók lehessenek.

14. A szépirásra a központi bizottság által javasolt óramennyiséget elfogadhatónak találjuk; azon megjegyzéssel azonban, hogy ezen tárgyra a két alsó osztályban célszerűbb lenne külön egy-egy órát fordítani.

Ezek azon észrevételek, melyeket tanártestületünk a központi bizottságtól vett felhívásra kinyilvánítani köteleségének ismeri. Még csak azon óhajításunkat kívánjuk kifejezni: vajha lenne már helyes alapelvekre épített és protestáns hazai tanügyünk előbbre vitelét elősegítő oly tantervünk, mely a folytonos kísérletteleknek végrevalahára véget vetni hivatva lenne. Jól tudjuk, hogy ilyet alkotni nem könnyű felad t. Ezért is, azt hisszük, az elsietésről jó lesz

óvakodnunk. Nem ártana talán, ha jövő közgyűlésünkre — ha ugyan késő nem lesz — eddigi s még ezután szerezhető tapasztalatainkat még jobban felhasználva, e tárgy tüzetes megvitatás végett újra kitűzetnek.

Futó Mihály,
igazgató.

Népnevelési egyletek.

Lapunk legközelebbi számában röviden említettük, hogy Fehérmegye gyűlésén Z chy Jenő gróf a népnevelési egyletek újra életbeléptetése tárgyában nagyfontosságú indítványt tett. Az indítvány, mit a megye egyhangúlag elfogadott, eképp hangzik: „Tekintve, hogy az 1868-iki és későbbi 1876-iki népnevelési törvények teljes és tökéletes végrehajtása ország-szerte még nem sikerült tekintve, hogy az csakis ugy érhető el, ha azt az összes társadalom megvényként népnevelési egyletek alakításával népszerűsíti, indítványozom: Mondja ki Fehérmegye közgyűlése, hogy a népnevelési egyletek eszméjét elfogadja, azt magáénak vallván, átiratilag az ország összes törvényhatóságainak elfogadásra ajánlja, és saját kebeléből a népnevelési egyletek létesítésére bizottságot küld ki.“

Indítványának indokolásában különösen kiemelte a gróf hogy a népnevelés nem lehet részletes esetleges, hanem annak a társadalom minden osztályára okvetlen ki kell terjedni; a felebaráti szeretetnek eképp gyakorlatilag való fogantatása pedig csak népnevelési egyletek által eszközölhető. Ha egészen végrehajtva lenne is a népoktatási törvény, miután annak feladata csak az elvek kitűzése, az irány megállapítása a nélküözhetetlen legfőbb felügyelet vezetésében áll, miután a népnevelés lényege, fontossága a szív, erkölcs, s jellemképzésben rejlik, ez pedig csakis az egész társadalom egyetemes, testvéries, szeretetteljes közreműködése által foganatosítható sikeresen: életbe kell léptetni minden késedelem nélkül az egyetemes, minden egyesre kiterjedő nevelést, egyetemes mindenkire kiterjedő közreműködéssel. Minden megyei székhelyen alakuljon *népnevelési egylet*, melynek második fokon minden járás (kerület), harmadik fokon minden közsé egy-egy fiókegyletét képezze, végre minden megyei egylet a fővárosban létesítendő s ott székelő országos központi egylettel legyen folytonos érintkezésben. Hathatós előmozdító lehetnek a népnevelési egyletek a vidéken ugy mint a székhelyen a gazdasági egyletek és azok vidéki körei, továbbá a nőegyletek. Eme factorok egy irányú működésének sikerülni fog a morális és physical, a közegészségi viszonyokat javítani. Fajunk ugy sem szapora, a halandóság a gyermekek között a kellő felvigyázat hiánya miatt óriási nagy s hogy közerkölcsi viszonyaink milyenek, bizonyítják a bírósági statisztikai adatok, melyek szerint évenként büntett, vétség, kihágás miatt 250,000 egyén kerül vád alá, más kultur-államokkal összehasonlítva hallatlan szám, minden 50 emberre esik egy vádlott, s a vádlottaknak rendesen több mint $\frac{2}{3}$ része sem írni sem olvasni nem tud. Eddigi hiányos nevelési állapotaink a köznép anyagi és szellemi fejlődésére bénítólag hatott s következménye lett az általános elszegényedés, a bűnök minden nemeinek általános elterjedése, erkölcstelenség, vallástalanság; a jelen társadalmi állapottal elégület-

lenség, nyomor és boldogtalanság. Azonban „még jöni fog még jöni kell egy jobb kor, mely után buzgó imádság epe-dez százezrek ajakán.“ — Hanem a jobb kor előidézésére, a nagy cél elérésére vezető eszközöket rendületlen hűség-gel és kitartással alkalmaznunk is kell. Ilyen eszközök egyike a népnevelési egylet.

Magából az indítvány szövegéből s még inkább annak indokolásából kitűnik, hogy a népnevelési egyletek újra felélesztésének célja, a népnevelés nagyfontosságú ügyében általános, országos társadalmi mozgalmat indítani meg. — Óhajtjuk, hogy sikerüljön. Ezért az indítványnak az egyes megyék, kerületek, s községek részéről való elfogadását örömmel fogjuk annak idejében üdvözölni. Azonban, mivel e téren már némi tapasztalatot szerezhettünk a multban, az Eötvös közoktatási miniszterségében ily népnevelési egyletek állítása céljából megindult s aztán minden számbavehető eredmény nélkül le is csillapodott társadalmi mozgalom alatt, — épen a siker érdekében azt is óhajtunk, hogy a társadalmi uton létrehozandó, vagy új életre ébresztendő egyletek ne állapodjanak meg a nagy átalánosságoknál; hanem részletesen s gyakorlati irányban kidolgozott s megállapított céllal és munkatervvel létesíttessenek.

Hogy mely célokat tűzhetnek maguk elé a népnevelési egyletek, s munkakörükbe mely tárgyakat vehetnek fel véleményünk szerint, megkísértjük röviden összeállítani.

Első és legfőbb feladatuk ott, hol még iskolák nincsenek, (az ily községek száma mintegy 1900) iskolákat állítani; — a hol pedig az iskolák száma a tankötelesekéhez viszonyítva kevés, új iskolák felállítását sürgetni s elősegíteni. Továbbá az iskolába járást, minek legfőbb akadályai a ruhátlanság s a kisebb testvérekre való felügyelet végett otthon marasztás, az akadályok elhárítása, nevezetesen kisedővadás, s anyagi segélyezés által eszközölni. A tanítás eredményét s előhaladását szegénysorsu tanulók közt taneszközök kiosztása, a tanítók társadalmi állásának javítása, fizetésük pontos behajtása, s gyarapítása útján eredményezni és biztosítani. Általában a tanítók helyzetén javítani, s a feladatoknak élő s kötelességüket hiven betöltő tanítókat anyagilag jutalmazni, annival is inkább, mivel a 300 frt fizetés az e pályára lépők előtt nem igen lehet vonzó, kecsesgető.

Ismétlő iskolák állítása, népkönyvtárak létesítése, szegény tanítóképzési tanulók segélyezése. — A meglévő ugy felekezeti mint községi iskoláknak a szükséges taneszközökkel ellátása; s nem új, fényes és költséges iskoláknak, s oly helyeken való állítása, hol az igényeknek megfelelő iskola már van (mint legtöbbször az állam teszi) hanem a meglévőknek gyarapítása és segélyezése.

E gyakorlati célok azonban csak akkor volnának valósíthatók, ha a társadalom minden osztályának figyelme a népnevelés ügyét kellőleg méltányolná. Lehető volna-e az? Az 1868-iki népiskolai törvény életbe léptetését követő nemes célú, habár csekély eredményű mozgalmak napjai már rég letűntek, vajjon visszaidézhetők-e még egyszer? Ma már az az irány kapott túlsúlyra, mely a népnevelést kicsinyli és lenézi. Bizonyos kimagyarázhatatlan idegesség, mondhatnók osztálygyűlölet fog el némelykünket, mihelyt a népről s annak neveléséről van szó. Mások elegendőnek tartják, ha a nép ugyahogy olvasni és írni megtanul. — Épen ezért még egyszer örömmel üdvözöljük a népnevelés

terén gróf Zichy Jenőt, kinek neve a gyakorlati téren már oly jó hangzású s kívánjuk, hogy mint másutt, ugy itt is, fényes eredmény kövesse buzgó törekvését.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

Az erdélyi ref. egyházkerület május hó 22., 24., 25. 26-ik napjain Seps-Szent Györgyön b. Kemény Gábor főgondnok önmaga elnökléte alatt tartott közgyűlésében, több igen nevezetes tárgyak sorában a gymnáziumi törvényjavaslatot is tárgyalta. „A hosszasan, de mindenesetre alaposan megvitatott kérdéshez — így olvassuk az „Erdélyi Prot. Közlöny“-ben — miután több szónok feljegyezve nem volt, br. Kemény Gábor ő excja általános helyeslés közt felvilágosítással elmondá, hogy jelenleg a közéletanodai törvényjavaslat a napi rendről levétetett, hogy újra tárgyalás alá mikor jön, alig megmondható; őszig semmi esetre sem, sőt valószínű, hogy a mandatum lejárta előtt sem; tehát a folyó és jövő évben nem fog tárgyalás alá kerülni. A tvjavaslat benyújtására nemcsak protestáns vagy katolikus szempontok vezetnek; szándék az autonómiát sérteni nem volt; hogy nem sikerült egészben, annak legfényesebb bizonyosága az, hogy maga a miniszter is hozzájárult a képviselőház tanügyi bizottságának módosításához s hogy minő alakban fog ismét a ház tárgyalása alá kerülni, arra alig lehetne most feleletet adni.“

Ezen nyilatkozat után a gyűlés olyan értelmű határozatot hozott, mely szerint a főt. konvent által kiküldött főgondnokok és püspökökből álló bizottság eljárását helyesli s azért köszönetét fejezi ki; tovább is ragaszkodik törvényes jogaihoz, különösen a kétoldalú szerződés jelleget bíró Leopoldi hitelevél 1-ső, valamint a pótlevél ugyancsak 1-ső cikkelyében számára biztosított, fentartott önkormányzati szabadságához; végre felkéri egyházkerületi főgondnokait s a főt. püspök urat, hogy ha e kérdés újra szőnyegre kerül, az egyházkerület törvényes jogainak védelmére, legjobb belátásuk szerint a szükséges lépéseket megtegyék, esetleg a törvényhozás elé újabb memorandumot terjeszsenek, eljárásukról közgyűlésünknek jelentést téve. sőt ha a szükség úgy kívánja, rendkívüli közgyűléstől utasítást is kérve.

Nazarénus keresztelés. N.-Szaloután május. 22-én nagy nazarénus-keresztelés ment végbe — a mint a „Szabadság“ után az „Égyetértés“ írja — mely jobban mondva baptista-keresztelés volt. A szertartás lefolyása a következő volt: „A hívek a mondott napon a Bagos nevű városrésztől indultak el, és pedig elől a férfiak, hátul a nők. A menet gyors léptekkel haladt a városon kívül, s a szőlős-kertnél levő tóhoz, mely bár nem valami ajánló tisztasággal bír, megállottak s a parton sátrakat vertek, melyekben külön a nők és férfiak az ünnepély méltóságához képest felöltöztek. Ezután papjok földig érő fekete talárban, lábain piros harisnyákkal, míg a megkeresztelendő nők és férfiak talpig fehérben, derekuk körül vastag kendővel, méltóságos komolysággal álltak körül a piszkos tó partjait. Kis vártatva a lelki atya minden habozás nélkül karon ragadott egy 65—70 éves férfit s bevezette a tó közepébe, honnét a hívők felé fordulva, idegen nyelven, senki által nem értett beszédet intézett, mire a tó partjáról egy mély hang felkiáltott: „A ki a szent keresztiséget felveszi, csak is az üdvözülhet, Atyának, Fiának és Szent-Lélek Istennek nevében.“ A pap ezután derekon csipte a tóban álló öregget s minden teketória nélkül a vízbe meríté. A szegény testvérhívő rugkapálbi kezdett, mire a pap kiemelte a vízből. Követte négy asszony és egy férfiú. A hideg fürdő után az új testvéreket felöltöztették s a hívő sokaság élén Kornya tisztelendő urral és Tóth Mihálylyal kettős rendben, nyugodt méltósággal vonultak Bagosra, követve a keresztelést bámuló idegen elemek gúnyolódó csoportja által. „Am kövesse kiki hitét, meggyőződését, de hátha mi meg gondolkoznánk, hogy mi lesz abból, ha a nazarénizmus, baptismus és unitarizmus tépegetik egyházunk palástját, de gondolkoznánk arról is, hogy ez a palást nagyon el ne rongyolódna.“

A magyarországi ref. egyház egyetemes konventének bizottsága a püspöki és főgondnoki kar, Budapesten tolyó hó 1-ső napján újlag egybegyülvén, azon megállapodásra jutott, hogy a középtanodai törvényjavaslat tárgyában a konventtől nyert megbízásának eleget tett azzal, hogy április 16-án a képviselőházhoz a kérvényt felterjesztette; e szerint jelenleg további intézkedésnek szüksége fenn nem forog; majd a szept. hóban összeülő konvent határozza meg és intézkedik a további teendők felett. Az egyetemes tanügyi bizottság azonban fölhívott, hogy a ref. egyház középtanodáira, azoknak rendezésére vonatkozó szabályzatokkal, tantervekkel mielőbb — július hó elején — készen legyen, hogy azok is a konvent által tárgyalhatók legyen, az egyetemes konvent midőn a suprema inspectio tárgyában nyilatkozik, egyszersmind felmutathassa azt is, hogy középtanodáinkra vonatkozólag a magunk által eszközölt felügyelet így és eképen történik.

Az egyetemes konvent szept. 13-án Budapesten fog megtartatni.

Belgiumban nagy és kínos feltűnést kelt Dumont volt tournayi püspök esete, kit a pápa hivatalától megfosztott. Dumont egykor a csalhatatlanság leghevesebb előharcosa, és azon excommunicatiók fő szerzője volt, melyeket a belga összes püspökök az állami iskolák tanítói s a gyermekeiket ezen tanítók iskoláiba küldő szülék ellen kihirdetettek. Most ugyan ezen férfi a legelőkelőbb szabadelvű lapokba menyörgő cikkekkel küldött „Pecci“ ellen, ki magát örömet nevezte Isten földi helytartójának. Az „Echo du Parlement“-hez címzett levélben azon kérdést veti fel: „mióta parancsolja a cath. egyház, hogy a pápa az evangelium felett áll.“ — A „Flandre libérale“-hoz pedig azt írja, hogy pápa nincs, s csak római püspök van“ stb. Eféle nyilatkozataiért a pápa hivatalától megfosztotta s helyébe Durousseau-t nevezte ki tournayi püspökké. Dumont aztán az „Echo du Parlement“-hez címzett levelében azt nyilatkoztatta ki, hogy Lateau Louise a Bois d' Haines-beli csodaszűz fenyegetőleg kelt ki a betolakodó új püspök ellen, minthogy őt (Dumont) tartja egyedül jogos tournay püspöknek. A tournayi káptalan erre azon kérelemmel járult a Charleroi-ban székelő államügyészhez, hogy Dumont püspököt beszámítás alá nem eshetők — örültek — nyilvánítsa. Az államügyész azonban a kérést azon nyilatkozattal utasította el, hogy Dumont püspök elmebetegsége egyáltalában nem bizonyos, habár a vatikán azt állítja is. — „N. E. K.“

Jules Ferry francia miniszter közoktatásügyi programja nagyon radikálisnak jelezte, mert ennek egyik pontja szerint az elemi iskolákban többé bibliai történet nem tanítatik. A kátétanítást a szónoklatannak, a zsidók és más régi népek történetének tanulmánya fogja pótolni. A lapok bizonyosága szerint Jules Ferry programjának az iskolai főtanács többségét megnyerni reményli. — A nemzetgyűlési bizottsággal pedig már megegyezett abban, hogy a vallás tanítás jövőre hagyassék ki a népiskolai oktatás tantervéből, s annál fogva kötelező tantárgy helyett facultativá tétessék. Az atyáknak tetszésére hagyatik, hogy gyermekeiket csupán világi oktatásban részesítsék; ha pedig azt akarják, hogy azok vallástanításban is részesüljenek, az is szabadságukban álland. — Az iskolai bizottság azt kívánja, hogy a vallásoktatás ne az iskolai helyiségben történjék ezentul. Erre azonban még a miniszter maga sem hajlandó; mert ez által a klerikális agitacionak újabb táp adatnak. Különböző kérdésbe lehet tenni, hogy a kulturkampfra van-e szüksége Franciaországnak s nagyobb dicsőséggel fogja-e végezni, mint Németország, a mely már nagyon is szeretné, ha szabadulhatna tőle?

A „Protestáns Theologiai könyvtár“ előfizetőinek névsora az 1880. 1881. 1882-iki 3 éves cyclusra. (Folytatás.)
241. Földvári Gerzon r. h. l. Jákó; 42. Kálcsi Géza r. l. Úszod; 43. Ónodi István r. theol. Pápa; 44. Felvinczi Lajos r. th; 45. Somogyi Gábor r. th; 46. Sebestyén Dávid

r. th; 47. Thúri Etele r. th; 48. Varga József r. th; 49. Szokó István r. th; 250. Nagy Lajos r. th. Pápa.

251. Antal Lajos r. th. Pápa; 52. Demjén Márton r. th; 53. Farkasdi Béla r. th; 54. Karácsony Ferenc r. th. Pápa; 55. Sipos Imre r. l. Belényes; 56. Benedek László kir. albiró Belényes; 57. Derzsi József unitárius pap és tanár Kolozsvár; 58. Péterfi Dénes unit. pap és tanár Kolozsvár; 59. Boros György unit. pap és tanár Kolozsvár 260. Tóth Ferenc r. l. Técső.

261. Antal Károly r. l. Felső-Görzsöny; 62. Benkő István r. papjelölt Székely-Udvarhely; 63. Székely-Udvarhelyi ref. tanoda olvasó egylete; 64. Pál Adolf rajztanító Székely-Udvarhely; 65. Palló István k. tanító Sz.-Udvarhely; 66. Lázár József tanító Sz.-Udvarhely; 67. Gálffy Ignáz polg. isk. tanító, Szombafalva; 68. A miskolci ref. lyceum könyvtára; 69. Jony Tivadar Miskolcz; 270. Kun Bertalan ref. püspök Miskolczon.

271. Rácz Géza r. l. Moha; 72. Molnár Sándor r. l. Madocsa; 73. Szeremlei József r. l. T.-Dob; 74. Németh Imre r. l. Nagy-Dobrony; 75. Németh Péter r. s. l. Nagy-Dobrony; 76. Thébusz János ev. l. Zólyom; 77. Banczik Sámuel ev. s. l. Zólyom; 78. Fa István r. l. Szt.-Király-Szabadja; 79. Kelemen Albert unit. l. M.-Sz.-Király; 280. Mózes András unit. l. Abrudbánya.

281. Fülöp Géza r. l. Szászváros; 82. Incze János r. l. Szászváros; 83. Vitus Lajos r. tr. Szászváros; 84. Dósa Dénes igazg. tr. Szászváros; 85. Sándor József r. tr. Szászváros; 86. Kövér András r. l. Kibéd; 87. Batta Mihály fegyhazi lelkész Vác; 88. Vörös Károly r. l. Vác; 89. Feleki József r. l. Foktó; 290. Eperjesi evang. collegium könyvtára.

291. Horvát István r. l. Bűrüs, 92. Kovács János r. l. Dad; Deli Tamás r. s. l. Tivadar; 94. Barta Lajos r. esperes Tordos; 95. Dombi Lajos r. l. Bogdánd; 96. Bartha Mór r. l. Sályi; 97. Bójthe Ödön r. p. j. Utrecht; 98. Szél Kálmán r. l. Nagy-Szalonta; 99—300. Széles Pál r. l. Óvári.

301. Margócsi József ev. főesp. Irsa; 2. Sárközi Dénes egyházmegyei gondnok, Somogy-Nagy-Bajom; 3. Peti Lőrincz r. l. Bűrüs; 4. Kulcsár János ügyvéd S.-N.-Bajom; 5. Barla Szabó János r. l. N.-Kisfalud; 6. Nagy Lajos r. s. l. S.-N.-Bajom; 7. Csire István r. l. S.-N.-Bajom (egyszersmind gyűjtő 6 példányra; a gyűjtők közül tévedésből kimaradt); 8. Kármán József r. l. Uj-Verbász; 9. Baksay Sándor ref. főesp. Kun.-Szt.-Miklós; 310. Péntek Ferenc tanár Kun-Sz.-Miklós.

(Folyt. köv.)

PÁLYÁZAT.

A kisújszállási ref. egyház pályázatot hirdet a 3-ik és 2-ik (parallel) osztályú elemi fitanítói állomásokra.

A) Évi javadalma egyik-egyik tanítónak:

1. 215 forint o. é. — 2. 6 hold szántóföld 1600 □ ölével, adója az egyház által fizetve. — 3. 17 köből kétszer búza, 15 köből árpa az egyházi magtárból. — 4. 2 legeltetési jog, míg közös legelő lesz. — 5. Félöl tűzifa.

B) Tanítók köteleessége:

1. A harmadik és második (parallel) elemi fi-osztályok külön tantermekben tanítása. — 2. A sorszerint rájuk eső vasár- és ünnepnapokon két harangozás közt a templomi énekítés vezetése.

Megválasztott tanítók állomásukat f. évi augusztus 22-én mulhatlanul elfoglalni kötelesek.

Pályázat csak okleveles tanítóknak nyitattik.

A folyamodványok — kereszttelő-levéllel, iskolai-, képesítési-, szolgálati- s egészségi-bizonyítvánnyal felszerelten — folyó évi július 4-ig Dorogi Lajos iskolabizottsági elnökhöz küldendők.

Kelt Kisújszálláson 1880. június 3.

Az iskolabizottság.

Felölös szerkesztő és kiadótulajdonos: **Joo István.**

Főmunkatárs: **Tóth Sámuel.**